

שותפות של המגזר העסקי והמגזר החברתי, שמטרתה לגרום לשיפור ולהרחבה של ההשקעה הממשלתית בלימודים מקצועיים איכותיים שאינם אקדמיים, לבני 18 ומעלה.

ינואר 2022

עמותת 121 – מנוע לשינוי חברתי, המרכזת את הפעלת המקפצה:

ארגון לא מפלגתי וללא כוונת רווח המתמחה בקידום מדיניות בנושאים חברתיים-כלכליים. העמותה מקדמת מטרות חברתיות באמצעות בניית שותפויות, מחקר יישומי, כתיבת תוכניות מדיניות, קידום מדיניות עם מקבלי החלטות והעלאת מודעות ציבורית.

עובדות ונתונים

במהלך משבר הקורונה רוב האנשים שאיבדו את עבודתם היו חסרי השכלה על תיכונית, ולא במקרה: בעולם עבודה משוכלל יש צורך בעיקר בעובדים שרכשו מקצוע בלימודים על-תיכוניים. כיום, גם אלו שחזרו לעבודה תקועים במקרים רבים במסלול ללא אופק תעסוקתי. עד כמה משקיעה המדינה בכישורים של עובדים ומובטלים כאחד? כל העובדות והנתונים לפניכם.

עדיין לא כולם חזרו לעבודה

האבטלה ירדה בצורה דרמטית משיאה במשבר הקורונה, אבל עדיין גבוהה מכפי שהייתה לפני המשבר. רבע מהמובטלים כבר התייאשו ממצאת עבודה.

מקור: למ"ס, ינואר 2022

המדינה החמיצה את ההזדמנות

בשיא המשבר קרוב למיליון עובדים ישבו בבית ורבים מהם היו זקוקים ויכולים להשתתף בהכשרות, אבל המדינה החמיצה את ההזדמנות. בסופו של דבר כמות המוכשרים גדלה רק במעט לעומת הרמה לפני המשבר, שהייתה נמוכה מלכתחילה.

משתתפים בהכשרות, 2020-2021

משתתפים בהכשרות, 2018-2019

מקור: נתוני האגף להכשרות, הרשות לחדשנות, שירות התעסוקה וקרן מעגלים, שהועברו לעמותת 121.

רוב תקציב ההכשרות בקורונה לא נוצל

כחלק מחבילות הסיוע הכלכלי לתקופת הקורונה, הקצתה הממשלה 1.5 מיליארד ש"ח לתחום ההכשרות. עד סוף אוגוסט 2021, פחות מ-40% נוצל, וחלק ניכר מסכום זה הוקצה להכשרות לבעלי תואר אקדמי (שהם רק מיעוט קטן מקרב המובטלים). עדיין לא ברור מה יעשה עם הכספים שלא נוצלו. מי שמשלם את המחיר, כמובן, הם מבקשי הכשרות ללא תואר.

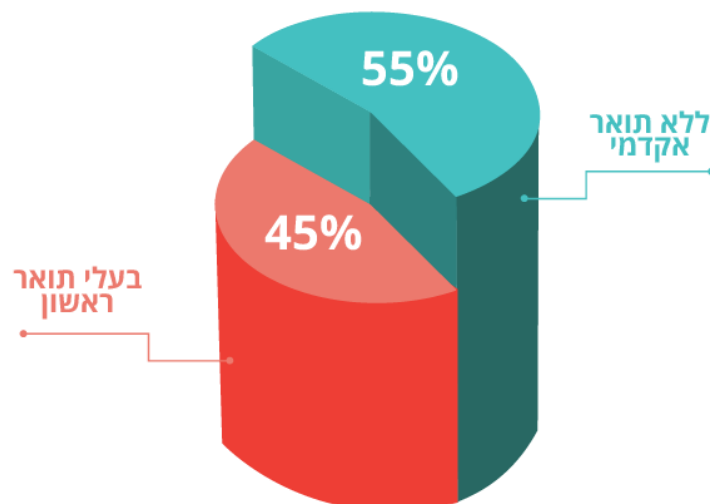
תקציב שהוקצה להכשרות במשבר הקורונה (2020-21):

מקור: אנף התקציבים באוצר, התכנית הממשלתית להתמודדות עם התפשטות הקורונה - עדכון אוגוסט, 2021

פחות ממחצית מכל שנתון לומדים באקדמיה

ישראל היא מהמדינות עם שיעור האקדמאים הגבוה בעולם, ועדיין 55% במוצע, מכל שנתון, אינם מגיעים ללמוד באקדמיה. ללא לימודים על תכונים לא ניתן היום להשתלב בעבודה מקצועית, בכל ענף שהוא. לימודי מקצוע שאינם אקדמיים הם המפתח לקריירה, לפרנסה ולאופק תעסוקתי. כמה מעודדת ומשקיעה המדינה בכך?

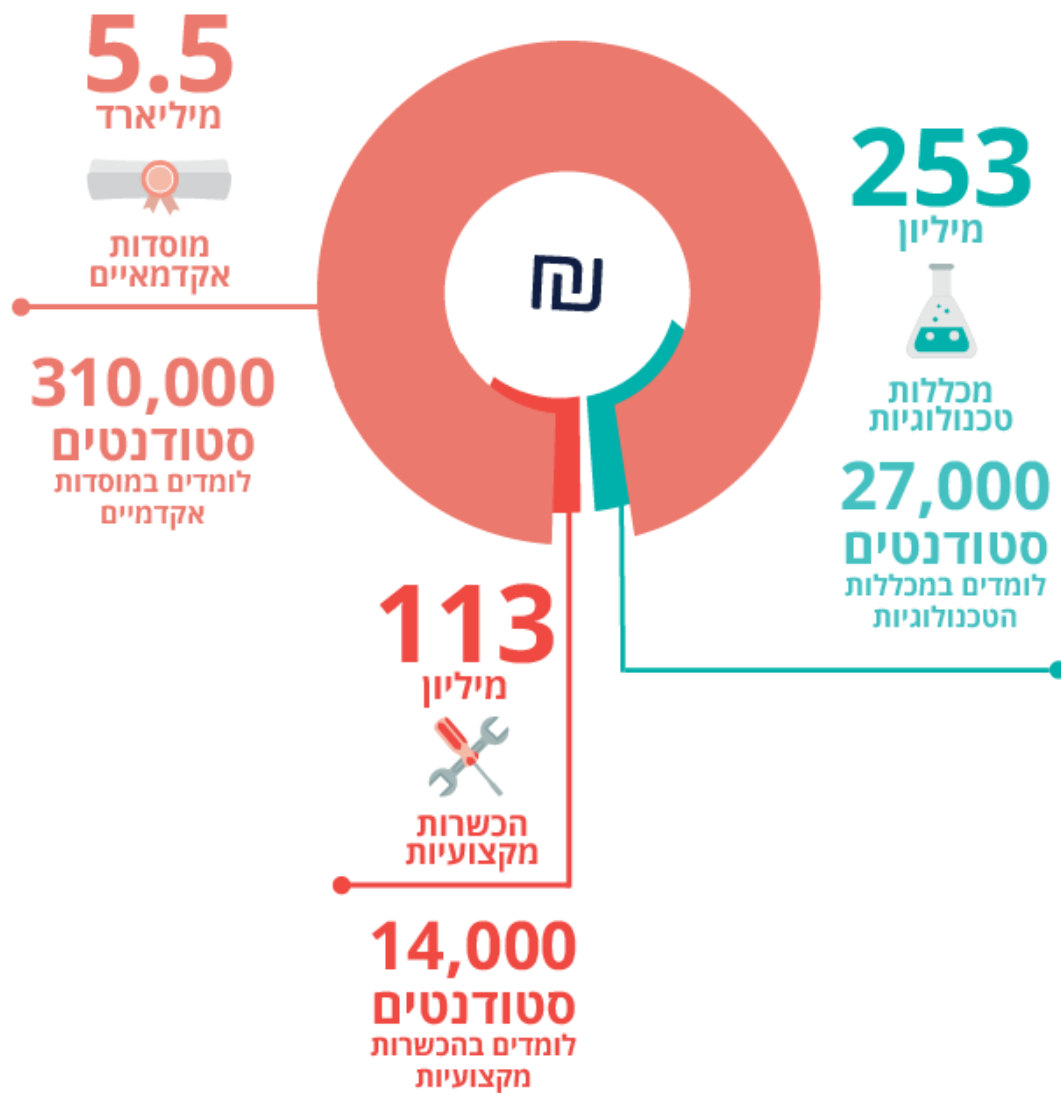

מקור: הסקר החברתי של הלמ"ס 2018

השקעת המדינה בלימודים על תיכונים

משקיעים בחזקים, מזניחים את היתר

כ-5.5 מיליארד שקלים השקיעה המדינה בשנת 2017 בסבסוד הלימודים של 310,000 סטודנטים שלמדו לתארים אקדמיים. פחות מעשירית, כ-360 אלף שקלים, השקיעה המדינה בסבסוד הלימודים במכללות הטכנולוגיות ובהכשרות מקצועיות. אין דרך אחרת לפרש את הנתונים: ההשקעה הממשלתית בלימודים על-תיכונים מגיעה בעיקר לאלו שהולכים לאקדמיה וכמעט ואינה קיימת במחצית הציבור שאינו הולך לאקדמיה.

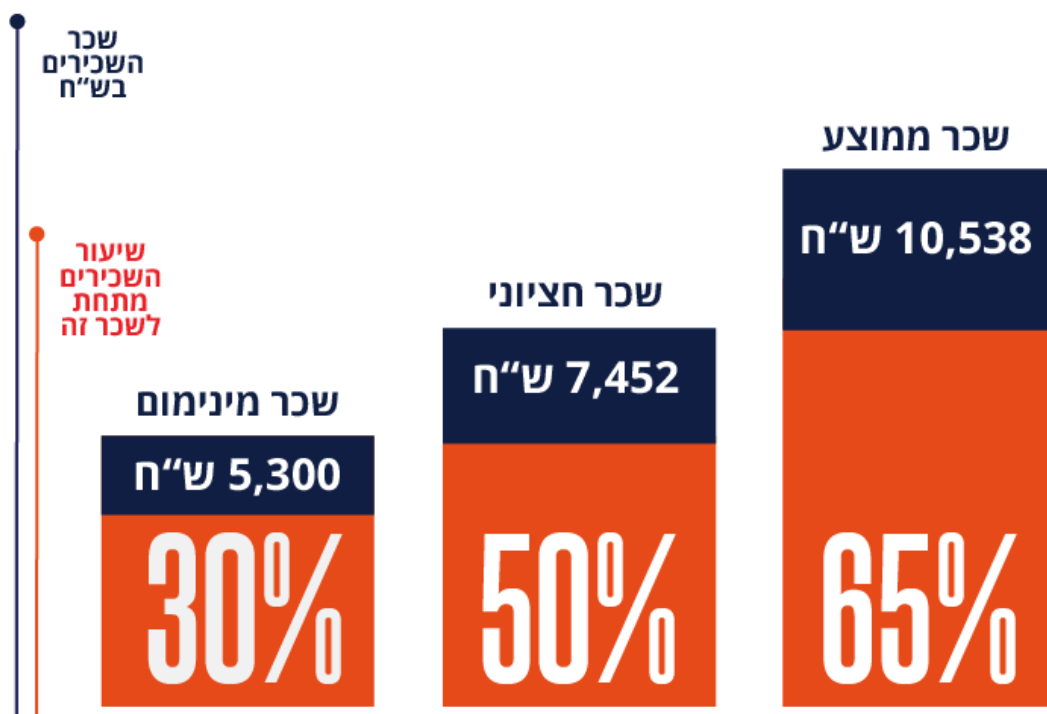

מקור: נתוני ביצוע תקציב המדינה 2017

התוצאה: פערי שכר גבוהים

עולם עבודה של מעט חזקים והרבה מוחלשים

התוצאה המתגלגלת של עבודה לא מקצועית היא שכר נמוך. כשרבים חסרים מקצוע ועובדים בעבודות לא מקצועיות, זה אומר שרבים גם מקבלים שכר נמוך. כך שלמרות שכיום שיעור האבטלה נמוך והמשק נמצא בתעסוקה מלאה, מצבם של העובדים והעובדות בו אינו משביע רצון. התפלגות ההכנסות של השכירים במשק מגלה את התמונה האמיתית: הרוב המכריע של העובדים משתכרים שכר נמוך יחסית ליוקר המחיה, וחיים במאבק כלכלי הישרדותי קבוע.

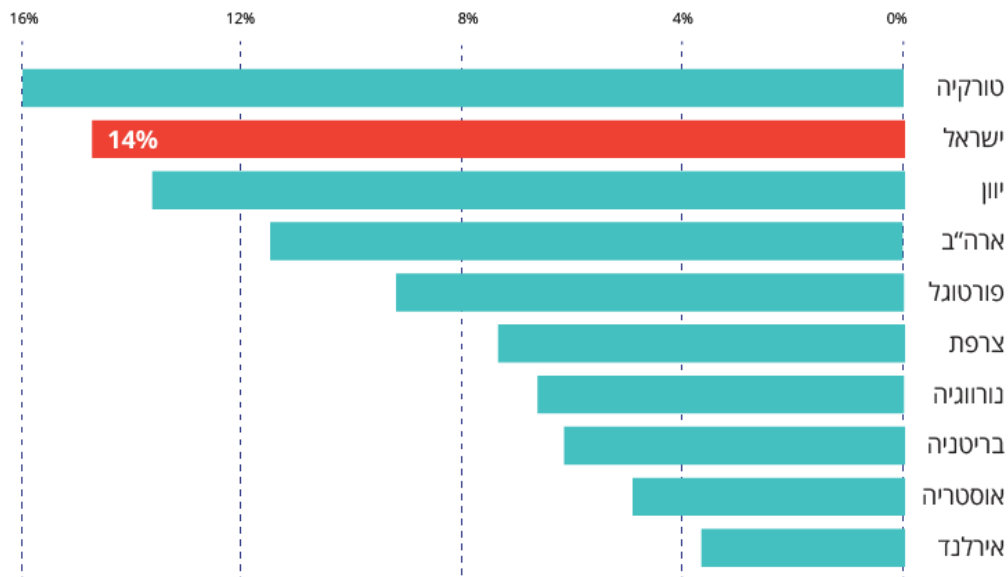
מקור: על פי סקר הוצאות משקי בית של הלמ"ס, 2017

שיעור העובדים העניים מכלל העובדים במשק

היום בישראל: עבודה אינה מחלצת מעוני

למעשה, ישראל היא אחת המדינות שבהן עבודה אינה מחלצת מעוני, ויש בה שיעור עניים גבוה מאד יחסית למדיניות המפותחות האחרות.

*עובד עני – מי שעובד ומשתייך למשק הבית שהכנסותיו מתחת לקו העוני. כלומר, משק בית שבו ההכנסה נטו לנפש נמוכה מחצי מההכנסה החציונית לנפש. זה אומר, למשל, שעובד שהכנסתו הכוללת היא 4,000 ש"ח נטו בחודש לא יהיה עני אם הוא בודד, אבל כן יהיה עני אם יש לו ילדים.

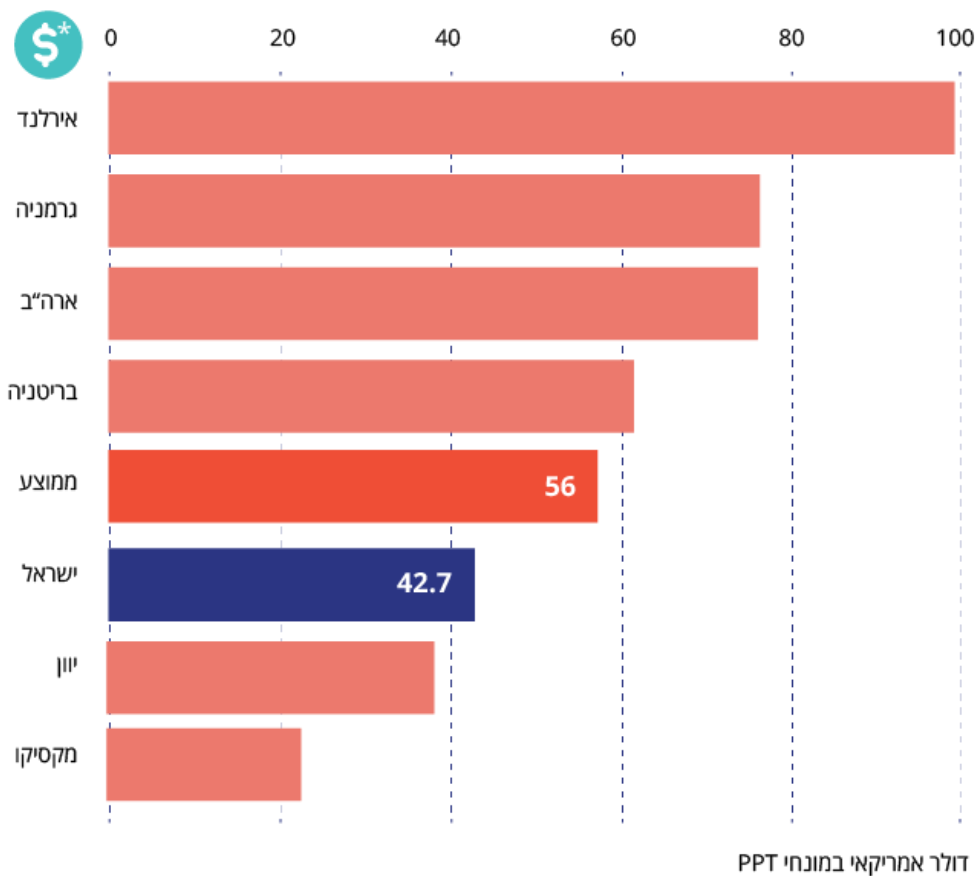

מקור: הדו"ח השנתי של המוסד לביטוח לאומי, 2017

פריזון עבודה נמוך

לא מדביקים את הפער יחסית לעולם

אחת התוצאות של חוסר ההשקעה במיומנויות עובדים בישראל, היא שהתפוקה הממוצעת שלהם היא נמוכה יחסית. לכך תורמת במידה רבה גם ההשקעה הנמוכה בתשתיות הפיסיות במקומות העבודה. כפי שניתן לראות בגרף שפורסם בדו"ח בנק ישראל ל-2017, התוצר הממוצע של העובדים בישראל מגיע ל-42.7 דולר לשעה, לעומת 56 דולר לשעה ממוצע ב-OECD בארה"ב. התוצר הממוצע של העובדים עומד על יותר מ-70 דולר לשעה. הבעיה העיקרית היא שמצב זה קבוע כבר עשרות שנים, ללא תזוזה לכיוון של הדבקת הפער.

מקור: דו"ח בנק ישראל 2017, עמ' 126

השכר הנמוך קופץ אחרי לימודי מקצוע

עליה בשכר לבוגרי הכשרות מקצועיות שהשתלבו במקצוע

שכרם הממוצע של העובדים ללא השכלה על-תיכונית משקף באופן מדויק את מצבם העגום. סקרים שפרסם משרד העבודה על הכנסת בוגרי הכשרות מקצועיות ב-2014/15 מראים ששכרם של אלו שהשתלבו במקצוע עלה ב-12% בממוצע תוך שנתיים. זוהי אינדיקציה שמראה עד כמה לימודים מקצועיים יכולים להשפיע באופן דרמטי לחיוב על האופק התעסוקתי של העובדים.

מקור: סקר הוצאות משקי בית של הלמ"ס, 2017; ונתוני משרד העבודה 2014-15

מקור: דו"ח בנק ישראל ל-2018, עמ' 135

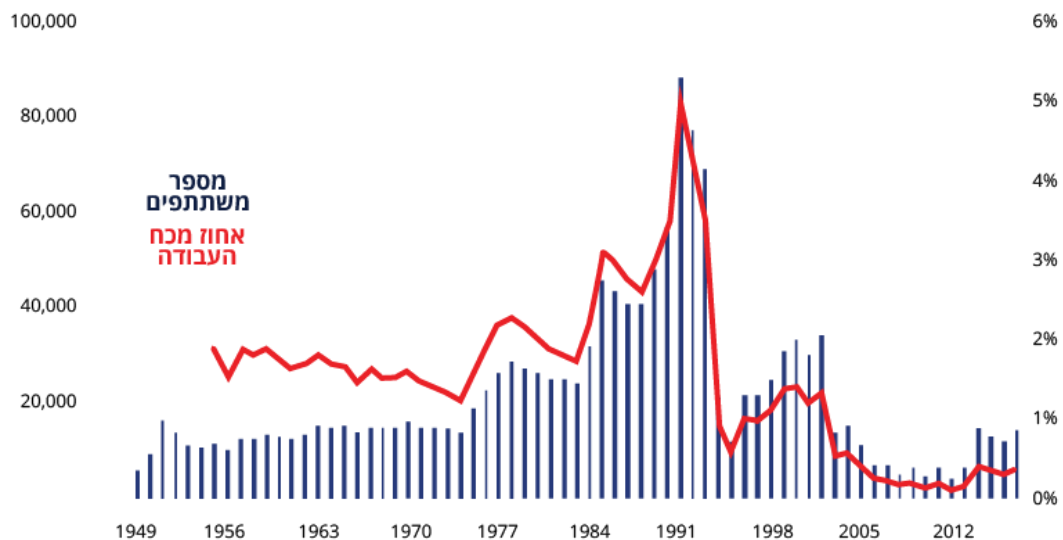
הפוטנציאל עצום

לפי הערכת בנק ישראל, שיפור מיומנויות העובדים, כך שיהיו דומות לממוצע במדינות המפותחות, ישפיע באופן דרמטי על המשק והחברה בישראל, ויביאו לעליה של 39 מיליארד שקל בשנה בתוצר הלאומי הגולמי. שיפור כזה משמעו שכר גבוה יותר לעובדים, צמיחה למשק, והרבה יותר אפשרויות לחברה בישראל.

ההיסטוריה של ההכשרות המקצועיות

ירידה דרמטית בהשקעת המדינה בלימודים מקצועיים על תכונים

במשך עשורים רבים שימשו ההכשרות המקצועיות מענה לצרכי הפיתוח הכלכלי והטכנולוגי של המשק כמו גם מענה לסיוע לפרטים שביקשו ללמוד לימודים מקצועיים שיאפשרו להם אופק תעסוקתי. עם השנים ירד התפקיד הכלכלי של ההכשרות הממשלתיות עד שהוא נעלם כמעט לגמרי, וההכשרות הפכו לכלי לסיוע לאוכלוסיות שנמצאות מחוץ למעגל העבודה בלבד. בשלושים השנים האחרונות גם קוצצו תקציבי ההכשרות המקצועיות באופן דרמטי וביצוען הופרט. כיום, היקפי הלומדים בהכשרות הוא קטן מאד, ותפקידן בשוק העבודה הישראלי הינו משני וזניח.

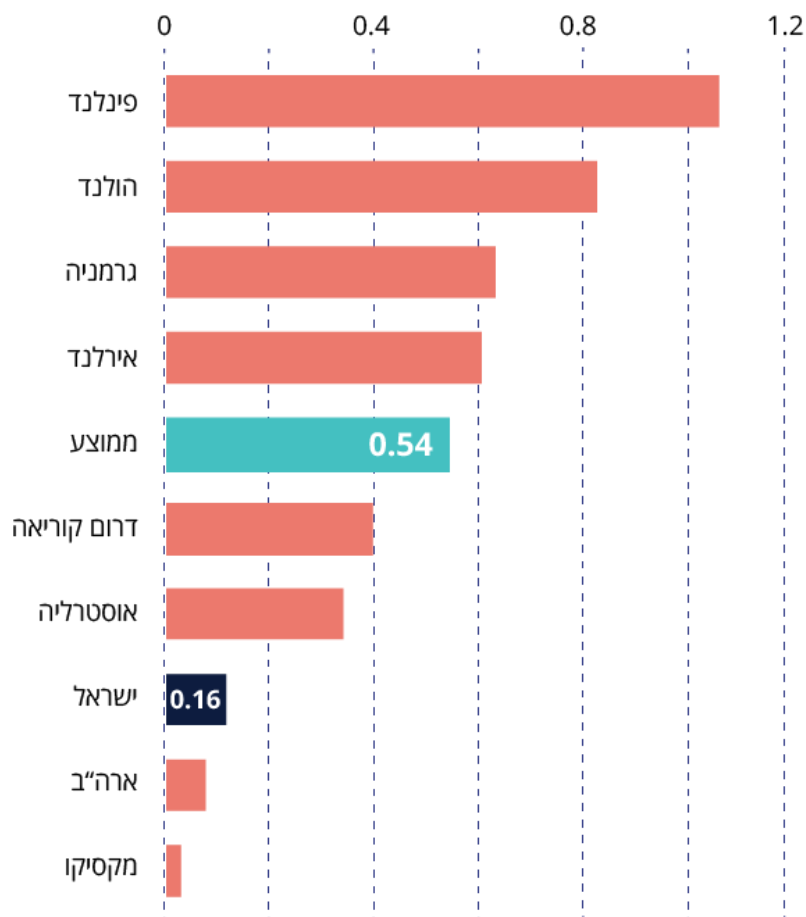
מקור: נתוני הממשלה (תשי"א - תשנ"ד) ונתוני האגף להכשרות מקצועיות לשנים 1995-2017

ניתוח הגרף: ברוב השנים הוכשרו 2-3 אחוזים מכח העבודה במדינה. עם גל העלייה מברה"מ לשעבר, מספר המשתתפים הלך וגדל עד לשיא של קרוב ל-90,000 משתתפים ב-1991. עם סיום גל העלייה, היקף ההכשרות ירד דרמטית ואז חלה התאוששות מסוימת. ב-2003 ניחתה מכה קשה על ההכשרות: מ-34,000 משתתפים בהכשרות ב-2002 ל-14,000 משתתפים ב-2002 ואח"כ עוד ירידה לשפל של אלפים בודדים של משתתפים, עם התאוששות מסוימת בשנים האחרונות. כיום עדיין מוכשרים רק כ-0.3% מכח העבודה.

ההוצאה הממשלתית על תמיכה בשוק העבודה (כשיעור מהתוצר)

בתחתית הדרוג יחסית למדינות המפותחות

במדינות המפותחות ההשקעה בפיתוח מיומנויות עובדים גבוהה משמעותית מההשקעה בישראל. אף שמודל העבודה בתחום זה שונה מאד ממדינה למדינה, רובן המכריע משקיעות תשומות רבות כדי להבטיח התמקצעות עובדים גם מחוץ לאקדמיה. בישראל ההשקעה על עידוד תעסוקה עומדת על 0.16% מהתמ"ג לעומת 0.54% מהתוצר בממוצע במדינות המפותחות.

מקור: OECD